

NAŠ DOM

Prava vera bodi vam luč, materin jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike. Slomšek.

O NARODNI NOŠI V PTUJSKI OKOLICI.

Dr. Fr. Kotnik.

Sezimo zopet nazaj v leto 1811. in pogledjmo, če hrani zapuščina nadvojvode Ivana kaj gradiva! V zbirki je slika (št. 3) pod naslovom: »Untersteier«, ki predstavlja moža in ženo, ki nosita vodo.

Mož nosi bele brgeše, ki segajo čez kolena do polovice meč, čez nje ima srajco, segajočo skoraj do kolen, ki je prepasana s širokim, rjavim pasom. Njegovi lasje se spuščajo na tilnik.

Žena nosi pečo in dolgo belo obleko, ki sega do gležnjev. Prepasana je z ozkim rjavim trakom. Razen tega ji visi ob strani belo-zelena, ročno tkana porta, na kateri visi običajni nož, ki ga v tem času tako nosijo vse slovenske gospodinje vsaj v štajerski Sloveniji in v Mežiški dolini. Na glavi nosi vrč.

V zemljepisni knjigi: »Neueste Länder- und Völkerkunde. Ein geographisches Lesebuch für alle Stände. 18. Bd. Kaiserthum Oesterreich. Prag 1823« opisuje pisatelj narodno nošo tako-le: Obleka se v različnih delih dežele tudi izpreminja. Večji del nosi nemški kroj, samo najjužnejši del (dezele) od Radgone do Ormoža, potem gor ob Dravi (pisatelj pravi Donavi!!) čez Zavrč, Borl v Haloze, potem čez Ptuj po Pesnici v Slovenske gorice nosi hrvatsko nošo. V Savinjski dolini se približuje kranjskemu, v slovenjgraškem okraju koroškemu, v zgornji Murski in Aniški dolini salcburškemu kroju.

Leta 1852. so obhajali dne 25. in 26. julija v prijazni cerkvi v Jeruzalemu, v podružnici šmiklavške župnije v Slovenskih goricah 200-letnico cerkvine ustanovitve. O tej slovesnosti je poročal v Novice Franc Hrašovec, oče bivšega celjskega župana dr. Hrašovca, kar izpričuje Pajek v Črticah str. 119. Na strani 259. in 260. letnika 1852. govori tudi o pestrih narodnih nošah, ki jih je videl v Vrazovem zavičaju. Pa naj on govori:

»Praznovanje slovesnega dneva povikšat, je privrelo iz 10 bližnjih fara v slovesnih procesijah nebrojno število pobožnih Slovencev, tako da se ne lažem, če rečem, da v nedeljo jih je bilo 10 do 12.000 na tem shodu, kteremu sim se tudi jaz pridružil. Ker se jih je od mnogih krajev doljnega Štajarja starih in mladih, premožnih in bolj revnih velika množica snidila, se je vidila n a r o d s k a o p r a v a (noša) in obnaša mnogokrajnih naših Slovencev, in tudi v tem obziru je bilo znamenito, ti dan med našem ljudstvom biti. Kar sim vidil, vam, dragi čitatelji, hočem ob kratkem popisati.

Ko so mladi, pa premožni šavnjčarji, Murščanji in Lutomerčanji, visoke določne postave, s svitlimi čizmami, tanjkimi, belimi in širocimi

bregušami, z enako kratko robačo, lepo pisanim perlsikom, z jopo iz žlahtnega suknja čez ramo, z zalimi cvetlicami okinčanim visocim klobukom gizdavo v narodski opravi stopali, se je prikazal tu in tam kak vincarski gizdelin, sicer le malo razločen od ravno popisane oprave,

Narodna noša Ormož—Ljutomer.

semtertje pa kakošen tak, kteremu se je vidilo, da je na Slovence Nemec vcepljen; — stari možje teh krajev pa so koračili v dolzih črnih kožuhih. Podravci, Haložani in Pesničarji, visoke postave in bolj suhega obraza, nosijo čez bele in daljše breguše tudi bolj dolge

robače, včasih opasane, imajo rudeče ali modre perslike, in so mnogokrat tudi poleti v moder meten (Mantel) zaviti; sicer je njih oprava podobna tisti Šavničarjev; le bolj postarni izmed njih dolg bel kožuš ali moder meten, in čezenj rudeče premast kanjer (torbo). Bolj revni, se posebno revni viničarji, so v gabanico, ženske pa v veliko belo rjuho zavite. Dekleta nosijo večidel čizme, nekatere tudi vezivne šolne, kratke pa kot sneg bele rokavce, okoli vrata in čez persi zal svilen robec, na glavi belo pečo, pisano janko (Kittel) s črnim predpertom iz tibeta; nekatere imajo poletčeno (Spenser); ktera je pa bolj živa, je pa nima, v roci imajo čeden robec z molitvinimi bukvami in pa pogačo. Nekako štimano vidiš fanta z deklino k štantu iti, kjer sterdenico prodajajo; on medu kupi, ona pa pogače da. V pogači skuša eno dekle drugo prekositi. Ples v kaki gostivnici sklene večkrat praznični shod, kjer se raduje vse židane volje, in se tudi rado prepeva.«

Sedaj pa primerjajte sliko: Narodna noša Ormož-Ljutomer! Slika je iz graškega narodopisnega kmečkega muzeja. Prej je bila last družstva »Almbrüder«. Ob kaki svečanosti so v Gradcu pokazali Almbrüderji vse štajerske narodne noše, torej tudi naše. Visoki klobuk, beli meten (površnik), bregeše (ki bi morale biti širše), čizme, prepasana robača, prslik, peča, kratki rokavci — vse to navaja tudi Fr. Hrašovec l. 1852. in že drugi prej. Fes seveda ni slovenska noša. So jo še preccj dobro zadeli Almbrüderji v Gradcu.

(Dalje bo sledilo.)

NA BREZJE.

POT.

Vlak nas bo nesel mimo Ponikve, kjer bomo gledali na levo¹⁾, da bi videli mogočno rojstno hišo našega Slomška; mimo Celja in Rimskih toplic, kjer je bil doma pesnik Aškerc. Pri Zidanem mostu, kjer se zliva Savina v Savo, se cepi železnica: ena gre v Zagreb, druga v Ljubljano. Brzeli bomo mimo naših največjih premogovnih zakladnic v Hrastniku, Trbovljah, Zagorju ob bistri Šavi proti Ljubljani.

Bela Ljubljana! Nad njo je kakor mogočen orel grad. Če bo kaj časa, bomo stopili na Grad in pred nami bo vsa Ljubljana z lepimi cerkvami in palačami; za mestom pa bomo videli novo pokopališče, kjer počiva Evangelist Krek.

Z glavnega ljubljanskega kolodvora se popeljemo mimo gorenjskega ljubljanskega kolodvora — (Ljubljana ima še tretji: dolenski kolodvor) —, mimo postajice Dravlje v Št. Vid-Vižmarje. Na desni bomo videli veliko poslopje z zlatim napisom: Kristusu Zveličarju sveta. Tu je zavod sv. Stanislava, v katerem je ena najboljših gimnazij, škofijska gimnazija. Na isti strani se kopiči 671 m visoka Šmarna gora z romarsko cerkvijo; na nobeno goro jih ne hodi toliko kot na Šmarno goro.

Pri Medvodah se zliva Sora v Savo. Naslednja postaja je Škofja Loka; na levi strani pol ure od postaje je mesto, kjer so

¹⁾ Desno in levo določiš, če se obrneš z licem v tisto smer, kamor gre vlak.